
Jul og nysgjerrighet

FORSIDEBILDET

Foto Øivind Larsen 2001

Det er vanlig å ønske hverandre god jul med dompaper.

Tenk på generasjoners forsendelse av julekort. Med motiver som er klisne til det kvalme. Pastellfargede bilder av fuglebrett med sjelløse dompaper som hutrer passivt i stille snøfall. Som understreker et pervertert julebudskap om å stoppe opp i innadvendt ro, om å stivne. Lukke verden ute og ha god jul bak smårutede vinduer. For julen er alltid gyllen innenfor smårutede vinduer på kortene, en kontrast til dompapenes tafatt blekrøde fjær i det blålige julekveldslyset.

Tidsskriftets forsidebilde viser ingen dompap. Fuglen er nemlig slett ingen dompap, tvert imot, det er en lavskrike, og det er noe helt annet. Absolutt annet. Den er for øvrig en av mine venner.

Jeg har en ensom hytte langt inne i Østlandets store skoger, et sted der det sjelden kommer folk. Men når noen har vampet seg frem dit gjennom snøen og det blir liv i huset, da kommer min brunrøde venn. Frem fra intet, liksom. Ikke med det samme, kanskje, det kan gå noen timer. Det kan være at den har vært langt borte, men så er den blitt oppmerksom på at noe skjer. Og iler til.

Hvis jeg måker snø, sitter den interessert og ser på meg. Bærer jeg vann, hopper den over på en annen kvist for å se bedre. Går jeg rundt huset for å hente ved, følger den etter.

Det som er så sjarmerende med lavskriken, er dens vennlige, men altoppslukende nysgjerrighet. Kanskje tillegger jeg den egenskaper den slett ikke har, men den virker så interessert, genuint interessert. Hva foregår? Hva driver du med?

Lavskriken er ikke interessert på samme måte som f.eks. en hund kan være – jeg behersker hundespråket såpass godt at jeg vet at når bikkjer angir stor nyfikenhet overfor et eller annet, så finnes det gjerne en skjult agenda, f.eks. om vi skal på tur, eller om det er utsikt til noe godt å spise. Med andre ord en nokså egosentrert nysgjerrighet.

Lavskrikens nysgjerrighet virker annerledes. Den verken tigger om noe eller får noe. Det ser ut som om den simpelthen er nysgjerrig for interessens egen skyld, for å få vite, for å oppleve nye og spennende ting.

Det er nesten leit å reise fra den, men så er den der når jeg kommer tilbake.

Jeg kan ikke fri meg fra å tenke som så: Hvor mye mer må ikke lavskriken få ut av livet enn sine kolleger i fugleverdenen. Ved å være som den er, ved alltid å søke ny kunnskap, ved å ha nysgjerrigheten som en innebygd refleks.

Men dette gjelder mennesker også, nysgjerrigheten, de evig roterende radarantenner, er nok til stede hos de fleste, men det er en egenskap som jeg tror vi ville stå oss på å utvikle videre. Nysgjerrigheten kan etter mitt skjønn påvirkes – både stimuleres og raffineres. Den kan skjerpes hos oss selv og hos barn, medarbeidere, studenter og andre som vi har innvirkning på.

For den som er skodd med en skikkelig vibrerende, årvåken nysgjerrighet, tror jeg nemlig livet blir både rikere og morsommere.

God jul, ikke med dompap, men med lavskrike.

ØivindLarsen

Publisert: 10. desember 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.